

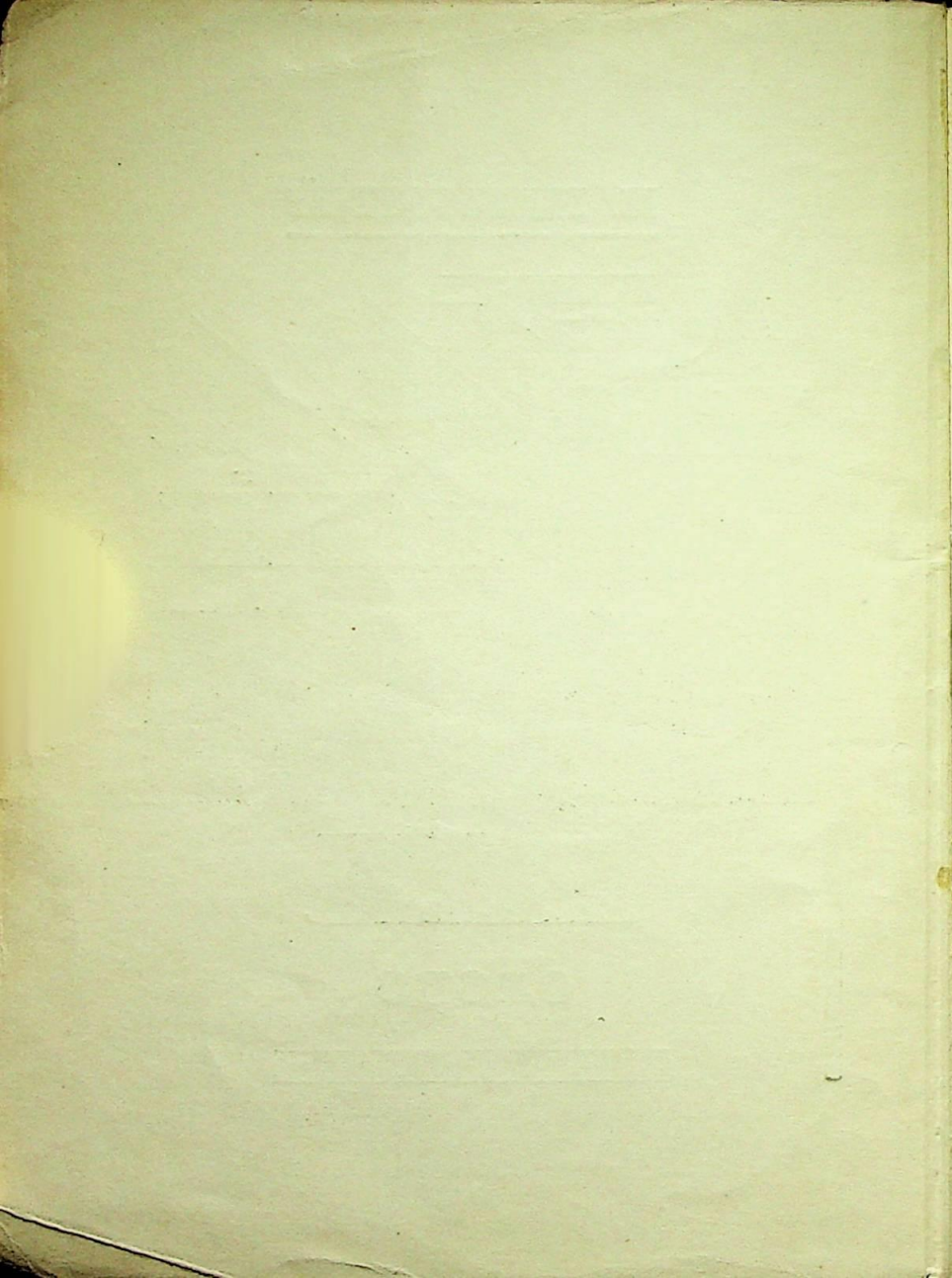
М. РИЛЬСЬКИЙ

КРІЗЬ

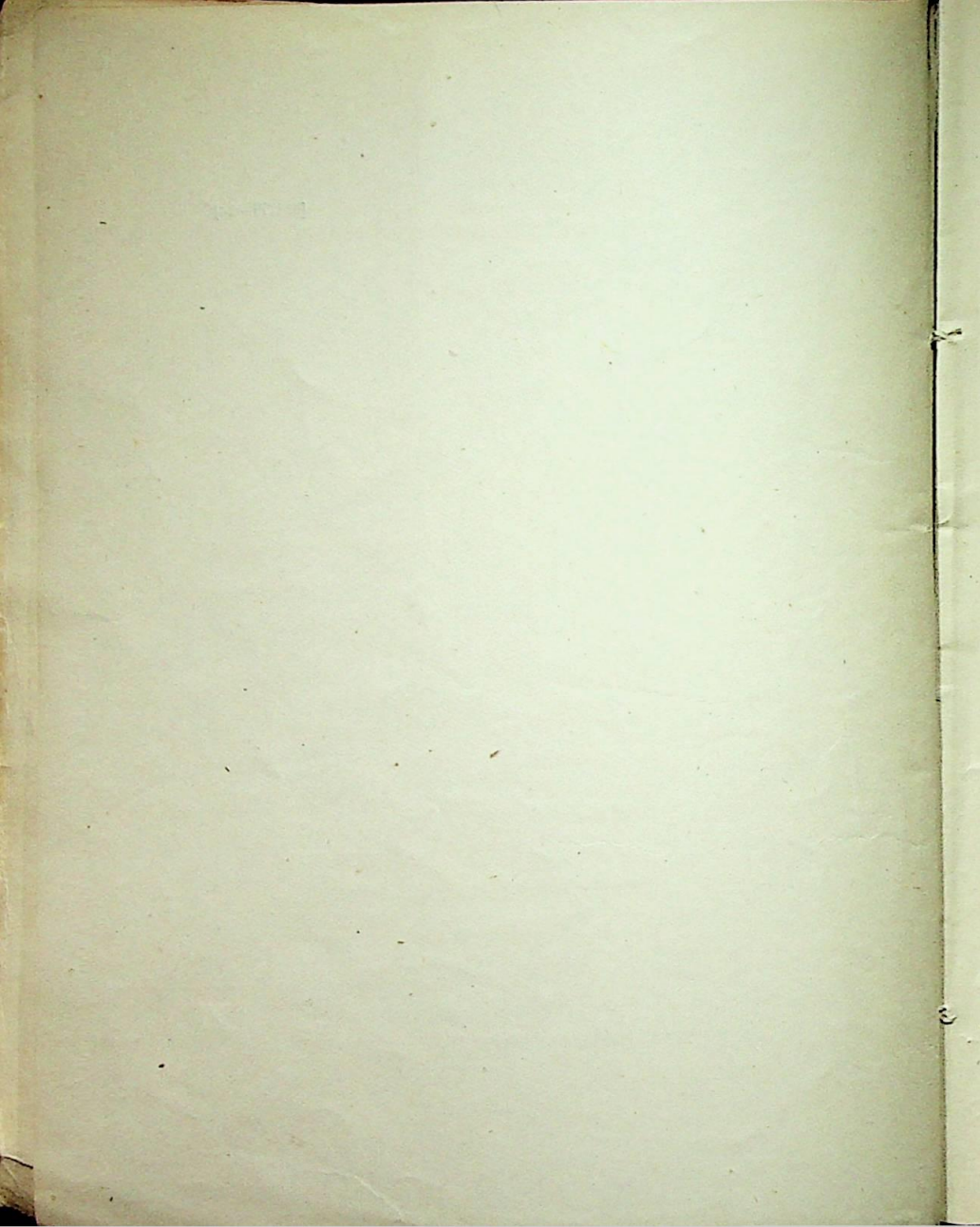
БУРЮ

Й СНІГ

СЛОВО

[891.79-14]

М. РИЛЬСЬКИЙ

К Р І З Ь Б У Р Ю
й
С Н І Г

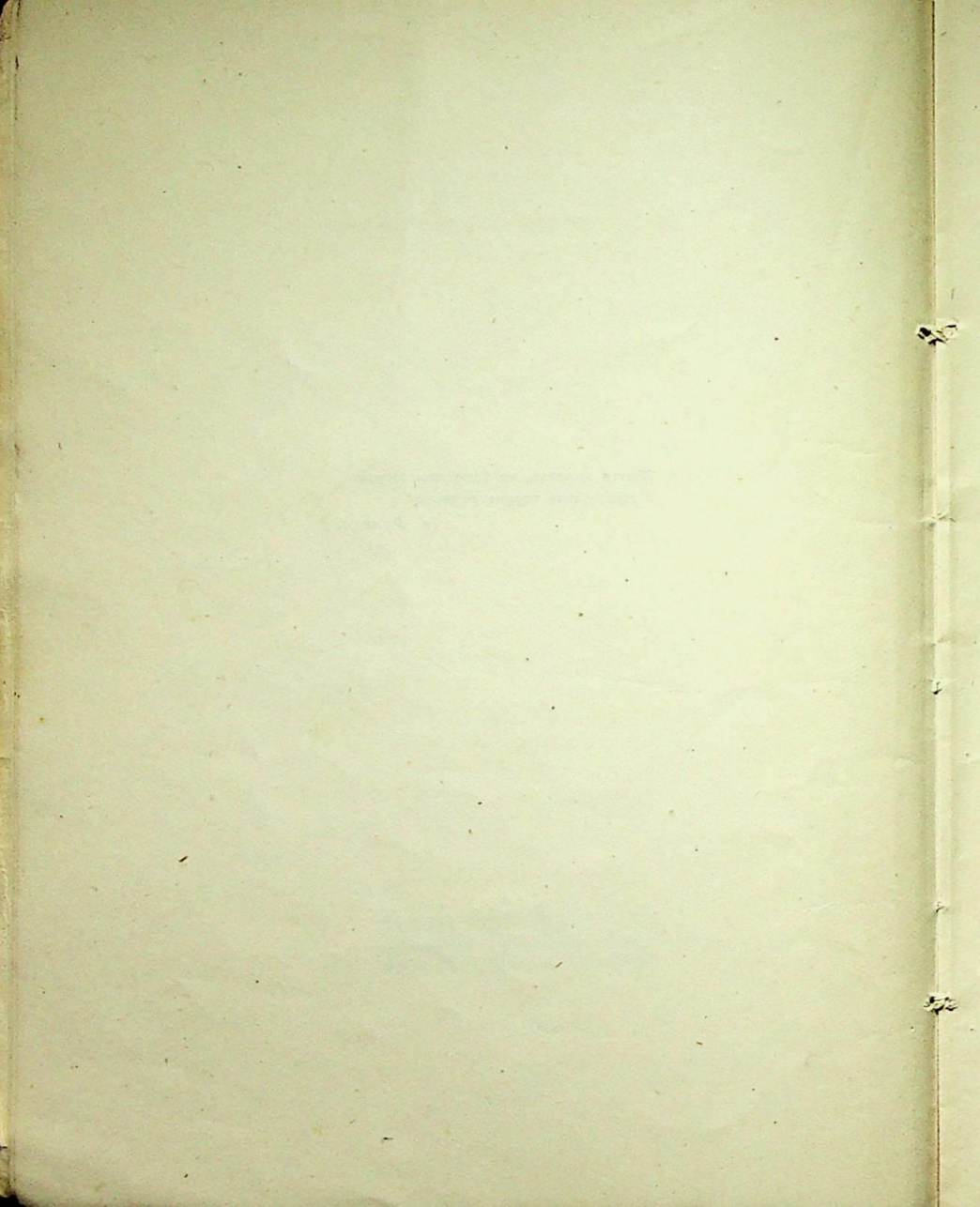
С Л О В О
1925

Обкладинка О. Усачова

Київськ. Окрліт № 9429 — 1925.
Державний Трест „Київ - Друк“.
Друк. № 2. Пуш., 4. 2478—2000.

Життя коротке, та безмежна штука
І невглубиме творче ремесло.

Ів. Франко.

Як мисливець обережний,
Звіробійник доволітний,
Посивілий слідопит
Прилягає теплим ухом —
Щоб почути шум далекий —
До ласкавої землі,—

Так і ти, поете, слухай
Голоси життя людського,
Нові ритми уловляй,
І розбіжні, вільні хвилі;
Хаос ліній, дим шукання
В панцер мисли одягни.

Так, як лікар мудру руку
Покладе на пульс дитині,
І в бурханні хорих жил

*Бачить нам усім незримий
Поєдинок невловимий
Поміж смертю та життям,—*

*Так і ти, поете, слухай
Голоси і лживі, й праві.
Темний гріх і світлий сміх,
І клади не як Теміда,
А з розкритими очима
На спокійні терези.*

Ч У М А К И.

О К Т А В И.

Пам'яті батька мого
Тадея Рильського.

ПІСНЯ ПЕРША.

Автор міркує про мистецтво.

1.

В повітрі дощ, і гречка пахне тепло,
Немов розлився бурштиновий мед;
Косар на луці косу дзвінко клепле,
Деркач біжить, шаліючи, вперед.—
І я відроджуюсь, мовляв, „із пепла“,
І знов стаю не „спец“, але поет,
Котрий, як каже олімпієць Гете,
До птиці схожий, як і всі поети.

2.

Пригріє сонце, заблищить вода,
День випливе із оксамиту ночі;
Верба сріблиться, наче борода
Чи шевелюра на главі пророчій,—

І він, немов-би цього й дожида,
Співа щ о хоче і співа як хоче,
Хоч-би сто раз казали це і так
Йому Белінський, Лесінг і Коряк.

3.

Звичайно, про Довейка і Домейка *
Тепер писать—то був-би кепський тон.
Тепер на місце квітки й соловейка
Звитяжно стали криця та бетон.
Я згоджуюсь: і Галя, і Зюлейка—
Давно набридлий і нудний шаблон...
Та чую небезпеку і з бетоном,
Що стане він, а може й став шаблоном.

4.

Нові троянди на землі цвітуть,
Нові чайки буяють на Славуті;
З фотель вигідних мрійників зіпхнуть
Нові поети, в панцері закуті,
І плуг людський нову проріже путь
Там, де батьки зітхали на розпутті.
Нехай огонь, що в бурі не потух,
Благословляє бунтівничий плуг!

5.

О, велетні, що запряглися в ярма,
Щоб цілий світ од ярем увільнити!

* „Пав Тадеуш“ Міцкевича.

Я вірую, що йдете ви недарма:
Сокира гостра, дерево тремтить;
І Сахалін, і фіялкова Парма
Готові инше сонце засвітить,
І це-ж ми всі, дрібні та непомітні,
Серця ведемо у краї блакитні.

6.

Рядок чорнявих і рудих голів,
Вікно зимове у затишній школі,
І шум коліс, і пилки твердий спів,
І чорний пар на змученому полі,—
Людських зусиль алмазний колектив,
Що зорі світить нам на видноколі,—
Вам свій уклін і працю рук несуть..
Але дозвольте слово про красу.

7.

Краса і думка, дві сестри-близнята,
Давно на морі людському пливли.
Як наші предки вчилися ставати
На дві ноги,—вони, немов орли,
Вели змагання щире і завзяте,
Щоб вирвать нас із вікової мли,—
І Рим залізний потрясли плебеї
Огнем завзяття й молотом ідеї.

8.

По-простому: в минулім є терни,
 Але є також і вінки тернові,
 Царі у зброї зради і війни
 І бунтарі зі зброєю любови.
 Хай-же згадають дочки та сини,
 Що їм будуєм підмурівок новий
 Не тільки з юних поривів ясных,
 Але і з давніх мислів золотих.

9.

Краса-ж, сестра з мінливими очима—
 Як давній Янус. Літ іржаву даль
 Вона вдягає у прозорі рими,
 У мрамур ліній і пісень кришталі,—
 Або веде наш дух, як пілігрима,
 В прийдешню браму, що міцна як сталь,
 Та звязана во-віки ланцюгами
 З минулими, іржавими літами.

10.

Є ланцюги, що їх не можна рвать,
 Немов у тілі вен або артерій.
 Чи-ж сором Марксу Гракхові подать
 Братерську руку? Так білі двері
 Краса в минуле вмів одчинять
 І в будуче. Серед шалених прерій
 І в тундрі, де сивіє бідний мох,
 Нам світить Гайне, Тютчев, Архілох.

11.

Гомункулам не замінить людини,
 Хоч вірю в міць і творчий дух реторт.
 Нехай, скупавшись у реторті, згине
 І давній бог, і старосвітський чорт, —
 Та людську мисль і почуття орлине
 Ніхто й ніщо не викине за борт,
 Аж поки нас, як циган марципани,
 Не поїдять далекі марсіяни.

12.

У довгій мові та недовгий зміст:
 Люблю співать про те, про що співаю;
 Хай буду класик, а не футурист,
 Співець рибалок, меду й Навзикаї,
 Але в житті і я свій, може, хист
 [Коли він є] не по-вітру розмаю...
 Так от дозвольте на старий мотив
 Згадати допотопних чумаків.

ПІСНЯ ДРУГА.

Про люльку мого приятеля і про коршму
Деренуху.

1.

Коли, читачу, будете у Сквирі
[Мабуть, нема брудніших городів],—
То знайте: може місяців чотирі
І я там жив, коли то зветься—ж и в:
Я рвався вдаль, як журавель у вирій,—
І в садовому відділі сидів...
Так от у Сквирі, в тихій книгозбірні
Живе мій друг, старий казкар вечірній.

2.

Люблю, як люльку набиває він,
Закурює в Сократівськiм спокої.
І, як владика цілів і причин,
Розказує поважною ходою
Про те, що стало порохом руїн.
„Минувшее проходить предо мною
Волнується, как море-океан“,—
І давні тіні сходять на екран.

3.

Квилить пугачик жалібно над дахом,
 У небі— золотий чумацький віз...
 О, скільки вас за тим молочним шляхом
 Ішло до Криму! Де-ж хоч-би заніз
 Із ваших маж? Нам, мислячим комахам,
 Не жить без революцій і без криз:
 Де чумаки ішли, як черепахи,
 Будують башту в небеса— комахі!

4.

О, мила люлька, внучко тих люльок,
 Котрі з-під уса сивого шкварчали,
 Коли кипів у полі казанок,
 Воли в траві високій ремигали,
 А найстаріший між усіх дідок,
 Без поспіху закришуючи сало,
 Поважно й добродушно гомонів,—
 Це ти мені згадала чумаків!

5.

Ходив чумак до голубого Дону,
 Де давній предок умочив шолом,
 Суху тараню, жовту і солону
 Возив, помахуючи батіжком,
 І, певно, не змінив-би й на корону
 П'яне повітря, що пливло кругом,
 Скрипіння маж, степів могутній запах
 І кобця з перепілкою у лапах.

6.

Ходив чумак у синьоокий Крим
 По рідному сухому океані,
 І голосом розложисто-смутним
 Складав пісні покинутій коханій,
 Що линули, стелилися, як дим,
 І колихались у яснім тумані,
 Щоб на далекім озері розтять,
 Де лебеді незлякані ячать.

7.

Було, весни животворящий дух
 Замети срібні склом тонким укрив,
 І перших крапель однотонний рух
 Сповнить серця вином ясної мрії,—
 І він ожив. Огонь, що не потух,
 Але зимою на лежанці тліє,
 Засяє враз—і навіть у люльках
 Якийсь новий одсвічує розмах.

8.

Хай щастя—як метелик-однорівка,
 Нехай чума чигає й вигляда, —
 Але запахла, п'янючи, мандрівка,
 Дзвенить підсніжна весняна вода.
 А чорноока, чорнокоса Ривка
 Давно гостей з порогу вигляда, —
 І знову в давній коршмі Деренусі
 Збираються поети сивоусі.

9.

О, скільки непідслуханих розмов
Ви знаєте, старих шинків руїни!
... Оцей чумак, що тільки що ввійшов,
Із поглядом веселої дитини,
Колись гніздо розбійницьке знайшов
І, зруйнувавши, як гніздо осине,
В Чернігів їх отамана привів, —
І вельми товариство звеселив.

10.

Оцей, що так за димом пильно стежить,
Киває головою та мовчить,
Великий майстер ярма помережать,
Таку сопілку дорогу зробить,
Що навіть мертвий у труні не влечить,
Коли вона залетється, забрентить...
Він був-би, може, у чужій країні
Новий да-Вінчі чи новий Челіні.

11.

Оцей старий дотепник і штукар —
Відомо всім — колишній вовкулака.
Було, засяє місяця пожар,
І він крадеться з-за густого крака...
Та удалося злий розвіять чар.
І знов він просто Сидір Верещака,
Котрий, як у степу застукав сніг,
Пропив як-стій три пари полових.

12.

Звичайно, вовкулаки—це химери,
 Відьми—брехня. Не вірю й я брехні,
 Колумби давніх і нудних Америк,
 Апостоли науки запальні.
 Але в її прозоро-тмяні сфери
 Брехня—щабель, і віриться мені,
 Що з неї вирости усі системи:
 „Мифологема—мать философемы“.

13.

Гусиний крик і жайворонків спів,
 Бугай торкнувся до чудного рогу,
 І теплий вітер ніжно затремтів,
 І йде весна, й святкує перемогу...
 Благослови, матусю, чумаків
 На їх непевну і тяжку дорогу,
 Бо вже й воли, почувши дальню путь,
 Води не п'ють і голосно ревуть.

ПІСНЯ ТРЕТЯ Й ОСТАННЯ.

Автор зовсім не зважає на закони
архітектоніки.

1.

Чумацької не ждіте Одисеї:
Часи старого епосу пройшли,
І не мені з кебетою моєю
Впрягти ліричну думку, як воли,
В скрипучий віз тяжкої епопеї.
Нам так не жить розлого, як жили
Діди, поважні ніби черногузи...
Швидкі ми стали, наче ті французи.

2.

Гей, гомін, гомін ходе по гаю:
Прийшов чумак з-над синього лиману,
І, сіль розклавши на торгу свою,
Уздрів зненацька усмішку кохану —
Так добре пам'ятає він, чию! —
Що в серці давню роз'ятрила рану, —
Ту дівчину, що купувавши сіль,
Сп'янила серце, як болючий хміль.

3.

Тепер вона в очіпку... Гей, Настусю,
 Тепер я навіть батога проп'ю
 В твоїм шинку. В-останнє, може, вп'юся,
 А мислоньки глибоко затаю...
 Піду в степи, у лузі загублюся, —
 І тільки гомін піде по гаю,
 Луна моєї туги і наруги:
 Не виросте зелена рута вдруге.

4.

В піску зостався той зрадливий слід
 Її ноги з ясними підківками,
 Що серце коле, як червоний глід;
 Керсетки блисне здалеку оксамит, —
 І нова пісня виплива, як цвіт,
 Колишеться і віється степами
 І плаче, ніби жалібний мотив
 У казці про калину та братів.

5.

Ось другий: бинда ніби мак іскриться.
 Накинутий на-опашки чекмен...
 Жартує з лихом! В головах важниця,
 Замість подушки. Ніби Діоген,
 Уміє він із долею мириться:
 Пропив кульбаку, то не жаль стрепен,
 Про його пісня в мене збереглася,
 Як пам'ятка про Кухаря Уласа.

6.

Було, малиновий зробивши мус,
 Вкраде частину—і трактує нею
 Своїх друзяк. [Перепрошаю муз,
 Але-ж мої пісні не про Енея,
 І не боюся, ніби я загруз
 В болоті прози з піснею своєю].
 Так от, тієї випивши, Улас
 Про чумака співав мені не раз.

7.

Так батько мій із молодим Кузьмою,
 Забувши і тривогу, і печаль,
 То піснею втішався золотою,
 То мислями перелітав у даль,
 Розклавши милий огник під вербою.
 Так чабана розпитував Містраль
 У тім краю, де пахне теплий вітер,
 Про значіння чудних небесних літер.

8.

Чужі воли на полі не своїм
 Пасе чумака. Гей, хто біди не знає,
 Хто не служив по наймах молодим,
 Нехай його про горе розпитає...
 Але вечірній закурився дим
 І гайворонів посідали зграї,—
 Хтось у гаю, за дзеркалом-ставком
 Махнув, як птиця, білим рукавом.

9.

Зійшла, зросла, пишається шальвія,
 Не в'яне рута, вишитий рушник, —
 І білу квітку розпуска надія,
 І в серці—срібний журавлиний крик,
 Хто молодий—усе це розуміє,
 Та й я хоч од кохання вже одвик,
 Здається, чую тепле шепотіння
 І по душі перебіга проміння.

10.

В далеких джунглях сивіє факір,
 Під сонцем рожевіє Гонолулу,
 І дальніх арф незнаний перебір
 Поетову торкає душу чулу...
 А скільки там, серед блакитних зір,
 Є дивних снів, яких ми не збагнули!..
 І все-таки єдину має вісь
 Єдиний космос: є кохання скрізь.

11.

Тут, зрештою, нехай Фламаріони
 В мої слова „впровадять коректив“,
 Я зміркувати космосу закони,
 Хоч-би й хотів, мабуть-би не зумів,
 І голос мій у невідомім тоне,
 Як безліч могутніших голосів.

Та вірю, що в прийдешності поети,
Як Пушкін—Крим, одвідають планети.

12.

Нанизуючи ці рядки октав,
Як на шнурок обточене намисто,
Я-б так собі жартуючи сказав:
Усі світи, мабуть, з одного тіста,
Котрого складу ще ніхто не взнав,
Хоч до гіпотез дивні є артисти,
Котрим то Аристотель, то Платон
Свій давній позичають камертон.

13.

Вернусь назад. На хуторі одному
У приятельстві дивному жили
Два чумаки. І з дому, і додому
Вони, бувало, завше в парі йшли;
Коли зимою на м'яжку солому
Лягали їх натомлені воли, —
Вони на вечорницях женихались
І, кажуть, навіть разом повінчались.

14.

Пройшли літа, на вуси впав мороз,
Та не побив їх приязи й любови.
Семен Підпалок і Марко Наджос,
Під цвіркунові співи колискові

По вечорах, коли проходить хтось
Спокійно-таємничий по діброві,
Під хатою, на присьбі престарій
Гуди тихенько, як бджолиний рій.

15.

О, скільки тут оповідань чудних
Почули їх завітчані унуки:
Про сивий жах метелиць польових,
Про сонце Криму і про чумні муки!
Але одного вечора затих
Старий Семен: страшним мечем розлуки
Хтось нитку приятельства пересік:
З землі прийшов Семен—і в землю зник.

16.

Був сизий вечір. Край сумної хати
Сумний Марко похнюпившись курив...
З ким розмовлять? Нема з ким і мовчати...
І враз виходить тихо з-за кущів
Прозора тінь, і промовляє: „брате,
Дай-но огню!“—Багато вечорів
Він розмовляв з Семеновою тінню,
Аж поки згас у чорну ніч осінню.

17.

Ця мила казка може й не для вас,
Творці бетону: надто вже наївна.

А я люблю, як у вечірній час
Сопілка заспіває переливна.
Звичайно, це не Скрябинський екстаз,
Сказати по-просту: дудка примітивна...
Але згадайте, як колись Юхим
Боровся з фортеп'яном дорогим!*

Липень 1923 р.

* „Слепой музыкант“ Короленка.

Ч О В Е Н.

Пам'яті найбільшого епічного поета нових часів — Адама Міцкевича.

Рибалка довго ходить по дібровах,
Де чорний дрізд у муравах шовкових
Шукає спілих, медових ягід,
Де ведмедиця полишає слід,
Одточуючи пазурі об кору,
Де ключ прозора б'є з-під косогору
І рине, і дробиться по піску.
Там лист осик у вічному танку
Тремтить, і поривається, і лине
У височінь. Там горді верховини
Довгорукавих і густих ялин
Гудуть, і до соснових верховин
Схиляються для дружньої розмови.
Там розкидається шатро дубове,
Гостинне, ніби лицарський намет...

Чи диких бджіл густий, прозорий мед
Кривим ножем вирізує в дуплі він,
Чи, ніби грім, він кидається гнівен

На вовка, ворога його отар?
Чи трав шукає й корінців для чар,
Готуючи на ворога напої?
Ні ратища, ні лука,—тільки й зброї,
Що біля крайки вузької висить
Сокира гостра, що як дзвін дзвенить.
Байдужо топче він червоні смолки
І козельці, що золоті голки
Та заповочи золоті слід
Нагадують. Не сарниних копит
Шукає він одбитків серед моху,
Де віє вохкістю, немов із льоху;
Не виклика він піснею дівчат,
Що ягоди збирають, до дріяд
Подібні станом та лицем смуглявим
Та сміхом передивчато-лукавим.
Не ставить він і пасток на куніць
І срібнокрилих не чатує птиць,
Розкидавши серед кущів тернових
Зрадливу сітку із ниток шовкових.
Обходячи високі дерева,
То головою в роздумі кива,
То одійде і щось під ніс мугиче,
Немов клятьби шепоче таємничі,
То підійде, то по корі дзвенить
Тяжким обухом—і з-під верховіть
Луна йому сто раз відповідає,
Тетерюків полохаючи зграї

І довго ходить мовчазний рибак,
Аж врешті там, де крізь густий байрак
Здійма в блакить чоло своє левине
Високий дуб, чи стовбур сокорини
Підноситься і рівний, і гінкий, —
Дзвенить сокира, ніби ревний бій
Зчинили серед пралісу сатири...
Багато є роботи для сокири:
Рубать сучки, вигладжувать, рівнять,
Обтесувати й знову виправлять!
Він долотом, як гостроокий предок,
Роздовбує упертий осередок,
І, жаром розігрівши, одгина
Краї трудом добутого човна.
І от—з вершин, із гущі лісової
Пливе каюк повільною ходою
На глиб ковбань, де тонкоусий сом
Линиво плеще віялом-хвостом.

Так і поет досвідчений і зрілий
Вдивляється, як наростають сили,
Як піниться, як міниться життя,
Як те в імлі згаса без вороття,
А те, мов брость пахуча, розгортає
Тонкі листки—і пишно розцвітає,
Готуючи на осінь повний плід.
Він гостро ловить зміни днів і літ

І—кидаючи плевели-дрібниці —
Збирає пишну золоту пшеницю
Великих дум і постатей ясних.
Зокола думають: поет затих,
Поет засох, як джерело у спеку.
А він тимчасом, вільно і далеко
Ширяючи на крилах голубих,
У днях труда, блаженних і тяжких,
У затишку своїх самотних келій
Творить постави грізні та веселі,
Живе серед химерних диваків,
Дівчат, вояк, царів і бунтарів,
І все, що снами й веснами розлито,
Спрямовує у пишне творче літо.
Так дні ідуть. Так долото стальне
Заглиблюється в дерево міцне,
Так те, що смілим не дається чарам,
Поет пече свого серця жаром,
Розрівнює, розширює, кріпить,
В постійний згук заковуючи мить —
І от нарешті з темних улоговин
На вільне плесо впливає човен.

1924.

КОСОВИЦЯ.

1.

Гей, як вийде сонце з-за діброви,
як на плесі крикнуть сірі гуси
і щаслива в лузі перепілка
з трав роси холодної нап'ється,—

косарі вмиваються до сонця
чистою, студеною водою
з голубої, доброї криниці,
гоstrarь коси, і чутно далеко
їх мантачок голосну розмову.

Ходить вітер яром та горою,
плачуть трави, тужать під косою,
звіробою в'януть на покосі...
Ходить вітер, сушить білі роси.

Ніби ключ веселиків по лугу
походжає рівно та статечно,
косарі ідуть один за одним,
білим військом звільна виступають.

Піт обличчя їм росою мив,
заливає очі, ніби сльози,
конюшина падає під ноги,
в тузі клонить голови червоні.

Гей ти, земле, хліборобська мати,
обперезана річками голубими,
у зеленому, високому очіпку,
у мережаній, китайчатій запасці,
в плахті, критій квітами ясними,
ти неси, перенеси на крилах
косарів од краю і до краю!

Гей ти, вітре, парубче співочий,
парубче співочий та веселий,
ти суши червону конюшину,
провівай навалісті покоси!

Гей ти, сонце, мудрий господарю,
та небесний золотий шахварю, —
ти в'яли червону конюшину,
напувай медами запашними,
прикривай гарячими руками
од дощів, од лютої негоди!

Гей ви, хмари, турки-яничари
ви не йдіть ордою на облогу,
не лякайте косарів у лузі, —

ви ідїть на море, по-за гори,
дожидайте слушного часу!

Як заходить сонце за дїброву,
як поснуть на плесї сїрі гуси,
косарї вертаються додому
на вечерю, на розмову втїшну.

2.

То не риба в морї розгулялась,
то не пави в небеса знялися,
розійшлися дівчата з граблями
по сухих, пахучих покосах.

Ясна вода, молодая вродо,
що спливла ярами та гаями, —
розливайся синїми рїчками,
розтинайся срібними піснями
над покосами конюшини!

Що зірок на небї у петрівку,
то копиць, високих мов дзвіниці,
розсипається по лузі запашному

Та ясніша над зірки погожі,
та стрункїша над дзвіниці білі
походжає дівчина по лугу,
до сестри словами промовляє:

„Сестро, сестро, ти зелена руто,
ти зозуля в гаї, на калині!
В'єгься туга біля мого серця,
як гадюка серце обвиває“.

А сестра їй: „сестро нерозважна!
То не туга—молодість буяє,
то стискає серце не гадюка,
чорні очі обпалили серце,
аж на дно у серце зазирнули“.

Сиза галка лине через балку,
їдуть шляхом корови із діброви, —
по-над річкою як річка розлилася
парубоча розлога пісня.

Ти кого шукаєш, виглядаєш,
та чого ти, хлопче, світом нудиш?
Вже стоїть червона конюшина
у копицях рівних та високих,
вже ідуть додому дві сестриці,
дві сестриці, бистрокрилі птиці.

З В І Р І.

I.

Їх темні очі дивляться на нас,
Хозаючи безодню за собою:
Віки борні, утеч, боїв, образ,
Тяжкої мисли товстошкуру зброю.

Встає крізь сиву кригу давнини
Людина гола й мамут волохатий,
Щоб сітку первісної тишини
Ревінням, зойком, криком розірвати

І скільки стріл впилося кам'яних
В круті боки потвори кам'яної!
І скільки ран гарячих і тяжких
Зазнали й ви—маленькі злі герої!

Століття йшли під шуми верховіть.
На беріг синє море викидало
Тонкі кістки, щоб ти змогла пошить,
Людино, перше тепле укривало.

Та скрізь, де йшов крізь хаос лісовий
Двоногий звір, і добрий і недобрий,

Огнем на його дихали леви,
Отрутою шипіли чорні кобри.

І скрізь борня: у затишках долин,
Де звіроокі спали орхідеї,
І над болотом, що отруту й тлін
Туманом розстилав над землею,

Над ріками, де білий пелікан
Стоїть як дивний ідол край дороги,
І де солодкий, тістяний банан
Приманює злодіїв товстоногих,

Впивався спис, як блискавка з небес,
Ловили зуби і кришили ікли,
І мусів мук зазнати Геркулес,
Щоб уродились на землі Перікли.

Ловили кільця полозів тяжких
Дівчат, що йшли за свіжою водою,
І бегемот, як бог звірин річних,
Шумів похиленою осокою.

Коли-ж богиня ловів і війни
В подяку за людські гарячі жертви
Кавалок м'яса кидала смачний, —
Як кидались на тіло, ще не мертве!

Як рвали серце—серце, що жило —
Зубами, язиками, пазурями!

Як тепле пійло з довгих жил текло
В людські роти, мов у безодні ями!

І час настав, і сірий пес прийшов,
Чи може перша ти прийшла до його.
Людино темних і глухих дібров,
Шукаючи товариша й підмоги!

Той звір утік, той стелеться до ніг
І жде удару тонкого бичиська,
І там його спочинок і ночліг,
Де пан-господар бачить пасовиська.

Геракл останнє чудо утворив
І в полум'ї розвіявся пахучім, —
Але не раз ще жовтий лев ревів,
І темний гад звивався і шипів,
Виблискуючи оком нестерпучим.

II.

Байдужо ставши біля ґрат міцних,
Ми дивимось і сунемо булки їм,
Або—безсилим карликам на сміх —
Їх дражним парасолею чи києм.

Вони по цирках б'ють у барабан,
Вклоняються слухняно і танцюють,
І може й досі ще старих циган
Ведмеді п'яні поять і годують.

Смішні леви: їм голову вкладай
В зубатий рот—не бійся! Будеш цілий!
[От тільки для спокою не питай,
Як попередники життя скінчили].

Смішні леви: червоний патичок
Вважають за розпечене залізо!
По клітці ходять— крок, і крок, і крок...
Спокійно, діти! Він-же не пролізе!

Ти в колесницю, переможе, впріг
Страшних звірів зо сміхом злим і радим, —
Та глянь: у глибині очей німих
Таїться гнів тисячолітнім гадам.

ГОДИНА Й НЕГОДА.

I.

В серпневі дні, коли обжинки світлі
справляє сита, медвяна земля,
і кулики дзвенять на узбережжях,
мережкою гаптуючи пісок,
а ластівки малечу навчають
повітря сизе різати грудьми, —
в серпневі дні розширюється обрій
і розгортає крила далечинь.

Тоді над чолом полум'я займеться,
тоді душа як голуб стрепенеться,
блакитний дзвін полине по полях,
і білий посох розцвіте в руках.

І мріється, і видиться, і сниться
не смутен сон, а радісна ява,
і при дорозі схилена кислиця,
як давній друг, гіллям своїм кива.

Благословен, брати, цей сивий порошок,
що покриває ноги мандрівницькі,

благословенне й море, що гойдає
в чужих краях щасливі кораблі!

Бо там-же, там, он-он, за шолом'янем
Сміється щастя полум'ям багряним,
І діва-лебідь, чиста як весна,
Із хвиль, із пін, із казки вирина.

II.

У вересні в полях стоять димове,
кружляють хмари, ніби сірі птиці,
і обрій, що манив і хвилював,
у дощовик понуро загорнувся.

Сидиш собі над „Нивою“ старою
і пережовуєш обридлу жуйку —
брехливу „смесь“, тупі оповідання
та шахматний кабалістичний відділ,
махоркою пропалюєш рукав
і дивишся примружено і кисло.

Цей нуд, що зветься „світлий відпочинок“,
ладен-би й самогонкою залить,
або смикнуть за бороду сусіда
і власні вікна кулаком побить.

Проклята муза дівкою брудною
кульгає, наружована та хрипла,
і пропонується за два рублі,

а спомини пекучі й безсоромні
настирливими мухами брелять.

І враз—по тілу розіллється радість,
бадьорістю сповняться сині жили,
і розумієш, що холодний попіл,
розсипаний, розлитий по полях,
ховає іскру в сивій глибині,
що сизий дощ не тільки б'є по шибах,
але-ж і землю спраглу напуває,
щоб буйно поросла озимина.

І стане втішно, мов червоний м'ячик
дитя вкатило у твою хатину,
і ловить ручками, і любим сміхом
замислене лякає кошения.

Рости, синочку, йди у світ, між люди,
руйнууй, будуй, горнися до громади,
теши каміння і малюй квітки,
живи і диш, працюй і обнімайся,
люби годину і люби негоду!

МАНДРІВНИКИ.

Як біль зубний, марудно й надокучно
спливає день. Дитяча метушня
не тішить ока і не пестить уха,
і кожний дотик—терпкий і болючий,
і кожне слово—сіре і тяжке.

І враз—натомлені притихли нерви:
так на човні, коли піднімуть весла
нагруджені, засмалені гребці
і волі вітру човен довіряють,
чутно лиш булькання і хлюпотіння
води об помережані облявки
і вірно напрямоване стерно,
та спів чайок над вохкістю морською,
та віддихи, та крики бакланів;
так дощ, буває, втихне на хвилину,
і в сизій тиші дальні голоси
лунають глибоко і зрозуміло.

І от я бачу прибережні піски.
Ясна вода з пестливістю коліски
причалені гойдає кораблі,

і ноги, що одвикли од землі,
ступають чудно. Той збирає хмиз,
той тре сухе поліно об поліно,
аби огню здобути—і розкласти
веселу ватру. Той стрілу співучу
вкладає на пружисту тетиву,
скрадаючи оленів ряснорогих.
Хто тут живе?

На березі безлюдно,
та в далині встає із-за дерев
ясний димок. Хто-ж мешканці? Гостинні,
зчаровані навіки лотофаги,
що мелять п'яник лотосів зерно
на простих жорнах і під просту пісню?
Чи одноокий і жорстокий пастир
своїх овечок ввечері рахує
обпершись на дубову булаву?
Чи може одногруді амазонки
басують кіньми, списи держучи
в руках, що не навикли до обіймів?
А може тут песиголовці дивні
живуть? [Багато на землі племен,
що їх ніхто не знає і не бачив
і ні один рапсод не оспівав].

Та все-одно: вже полум'я поймає
сухе гілля. Гіркий хвилює дим.
Діліть-же звіря, як ведять нам боги,

принісши їм щиросердечну жертву
із втятої з молитвою частини,
а рештою живіться. Ще й вино
в міхах, на радість людям, збереглося,
і в пам'яті старіших є казки
для мудрої та тихої розваги.

Так ніч прийде, і покладе печать
на всі уста, на пристрасті та мислі..
А там — устане ясноперста Еос,
і з якорів знімуться кораблі,
шукаючи чи смерти, чи звияги
під плескіт пін, у гомоні вітрів, —
як писано у книгах старовинних.

Л О В Ц І.

Є й досі люди:— вітер і ліси
Одбилися у їх очах жорстоких,
В їх перегукуються голоси,
Загублені у давніх, сивих роках.

Схилившись на конях огняних,
Що на боках несуть палючі тавра,
Женуться по заметах снігових,
Нагадуючи п'яного кентавра.

І кінський піт, як божеський напій,
Голодні ніздрі палить і лоскоче,
І голе серце в темряві сліпій
Темніше од завіяної ночі.

Підвівши штуцер грізний і слизький
На мушку ловлять гнівну ведмедицю,
І м'язи загорілої руки
Спокійно тиснуть непохитну крицю.

Коли весною кулик лісовий
Пливе, як тінь, через безумні віти,
Вони очима круглими сови
Його чатують, щоб огнем зустріти.

Спадає осінь, як димчастий сніг,
І гостро пахне лістя недогниле, —
Ловець, піднявши голосний батіг,
Спуска хортів на поле пожовтіле.

Все дише, б'ється, гомонить, іде.
Він любить рибу, звірину і птицю, —
І, люблячи, без жалю підійме
Свою холодну і тверду рушницю.

Д О Щ.

Благодатний, довгожданий,
Дивним сяйвом осіяний
Золотий вечірній гість
Впав бадьоро, свіжо, дзвінко
На закурені будинки
Зголоднілих передмість.

Відкривай гарячі груди,
Мати-земле! Дощ остудить,
Оживить і запліднить, —
І пшеницею й ячменем,
Буйним повівом зеленим
Білі села звеселить.

Тріпоче сокір, сріблом потемнілим
Знімаючись у вохку височінь, —
І любо впасти на зелену тінь
Натрудженим і наболілим тілом.

Доми, давно порівняні до скринь,
Людські слова з їх розмахом несмілим...
Дай, серце, волю нетерплячим крилам,
Затріпочи, розвійся і полинь!

А серце так: ти-ж той листок єдиний
На гілці всеземної деревини,
Ти-ж тільки частка, лінія одна!

Зумій-же чуть, як переходять соки
Крізь дерево плодюче та високе,
Спізнай, яка у щілі глибина!

В буденщині поцвілій і прокислій,
У поросі неправди і пліток
Ви сяєте, як очі блискавок
Передчуття грози буйної—мислі.

Темніе небо. Чути дальній крок
Тяжкого грому в тишині навислій,
І враз на груди, у бажанні стислі,
На землю лине пінявий потік.

І радо п'є, здригаючись од щастя,
Земля краплини свіжі та сріблясті,
І хилиться в знемові зельний крин.

Так ви, тривожні, кличете людину
Од буднів, од застою, од загину
На снігові простори верховин.

Запахла осінь в'ялим тютюном
Та яблуками, та тонким туманом,
І свіжі айстри над піском рум'яним
Зоріють за одчиненим вікном.

У травах квітик, як зелений гном,
На скрипку грає. І пощо-ж весна нам,
Коли ми тихі та дозрілі станем,
І вкриє мудрість голову сріблом?

Бери сакви і рідний дім покинь,
І пий холодну, мовчазну глибіню
На взліссях, де медово спіють дині!

Учися чистоти і простоти
І, стоптуючи килим золотий,
Забудь про вежі темної гордині.

Мудрощі бджіл...

Збирають світлі, золоті меди
Веселокрилі та прозорі бджоли.
Поглянь, людино, і спокійно йди
На улиді, на площі, в гай, у поле.

Неси в щільник свій мозок, кров і плоть.
Таких, як ти, кипучі мілійони
Ідуть, щоб світ в-останнє розколоть
На так і ні, на біле і червоне.

Знов той-же Сфінкс, і знову жде одгадок..
Повзуть залізнi змії по степах.
Дедала бистроумного нащадок
Пливе, як хижий і стоокий птах.

Ти йдеш, людино. Сяють смолоскипи,
Але від їх іще чорніша мла...
Невже й тобі, нових часів Едипе,
Сліпе блукання Мойра прирекла?

... Стоїть в очу і досі:—сірий тин,
та клуня у зеленому очіпку,
та золоті, рухливо-непорушні
в вечірньому повітрі комарі,
та сіроока Ганя.. Не забудь
засмалених, обвітрених пісень,
скрипіння свіжоводої криниці,
і молодости, що як май майнула,
перелетіла тінню од крила..

На бур'яни, обліті жовцю,
Холодна мжичка миготить,
І скалить осінь зуби вовчі,
І дуб заковується в мідь.

Дитя, збираючи кислці,
Наступить на колючий глід...
... О, серце, серце, чи-ж присниться
Щасливий біль дитячих літ?

Докурюйте сигари, допивайте
Лікери й казу. Вдарив сім разів
Годинник месницький. Залізні кроки
Гудять по сходах, землю потрясають,
І вам од їх нікуди не схватись,
Як не втекти єпископу Гатону
Од темних і розлючених мишей.

Ключі од житниць кидайте на дно
Глухого, пінявого океану,
В-останне гляньте, лицарі скупі,
На золото у вохких сутеренах,
Уста фарбованих своїх коханок
Цілуйте на останку. Вже тріщать
Залізні двері, голоси гудуть
І закривавились високі вікна.

Вона ішла по місту в час облоги,
Покинувши Парисові чертоги.
І стріла на високому валу
Старих троян юрбу понуро-злу.
— Так ось де та, що топить нас і губить!
— Що з того, що її Парис безумний любить!
— Убить її!

— Та смерти мало їй!

Тоді вона поглянула з-під вій
І тихою ходою далі плине.
Троянці-ж їй: хвала тобі, богине!

Анхізів син, вклонившись богині,
Поглянув їй, окриленій, услід:
Рожева хмарка крізь гірлянди віт
Пішла від його у простори сині.

Це-ж нею дихав і сміявся світ,
Це-ж їй молились зграї лебедині.
Їй, що зродилась у прибрежній піні
І що міцніша за міцний граніт.

Еней ще чув гарячої долоні
Безсмертний дотик на своїм чолі,
А в морі хвилі гналися, мов коні.

Гойдалися троянські кораблі,
І ряд очей, прихильних і ворожих
На їх дивився із чертогів божих.

Ні, зорянице, златом і рубіном
Ти не скрашай ясних своїх перстів:
Ще того персня майстер не зробив,
Що-б був тебе достойним і—единим.

Не одягайся в полум'я шовків,
Не огортайся пухом лебединим:
Не треба шат золотокосим Фринам,
Щоб сивий суд чоло своє схилив.

Хай обіцяють мудрощі й корону
Богині пастухові з Іліону,
У тебе є для його кращий дар:

Стрільчастих брів сліпучі блискавиці,
Жага, що під невинністю таїться,
І першого цілунку перший чар.

ЕСМЕРАЛЬДА.

Шаліє вихор полум'я і змори:
Коза та бубон, та циганський стрій.
П'єр Гренгуар, високий і худий,
Уже забув містерії та хори.

Реве юрба, мов різнобарвний рій:
Пани, старці, войовники, актори.
Так всі річки у повновладне море
Вливаються, як многохвостий змії.

Дівочий стан приваблює і надить
Перед собором, де ряди химер
Зібралися холодну раду радить.

Він на коні, прекрасний Шатопер!
Але вгорі, в стрільчастій амбразурі
Палають очі горді та похмурі.

ТРОЄ В ОДНОМУ ЧОВНІ

[не рахуючи собаки]

Джером. К. Джером.

Прив'язано човен до темного коріння.
Замокли сухарі і цукор одмокрів,
І згорбилися тіла завзятих мандрівців:
Од бурі гнеться так смутна лоза осіння.

То, друзі, не біда! Розважність і терпіння,
Та віски шкляночка, та кілька гострих слів,—
І хай Монморансі од холоду завив,
Ми-ж—вищим розумом озброєні створіння.

У човен не взяли ми зайвої ваги:
Оце—для голоду, ось трошки для жаги,
Папуша тютюну, дві-три любимі книги...

А наше—все круг нас: і води, й дерева,
І переплески хвиль, і вохкість лісова,
І хмари з синьої, прозорчатої криги.

На мосту, над темною водою
Ти ішла. Летів і танув сніг.
Кволі верби віяли весною.
Вітер грав у свій пустинний ріг.

Очі сяли, як свічки гарячі,
Груди несли нелюдську жагу,
А сліди були такі дитячі
На брудному, сірому снігу.

Вибивалась бідна волосинка,
Біла хустка плакала в імлі,—
І здавалось: розтає сніжинка,
Умира сніжинка на землі.

Ти зацілована, запльована,
Фарбована — і не жива...
А ми от слухали Бетговена
І мудрі сипали слова.

Ідемо: у пенсне, з портфелями,
Фокстрот танцюємо вночі...
Хай не щасливі, а веселі ми,
І вмієм жити, живучи.

Афіші з «Фаустом» і «Тоскою».

Іди, проклята, йди на шлях
Із золотою папірською
У намальованих губах.

Коли полинуть бригаанти
На гребні пін,
Зрадливу дівчину покине
Моряк один.

Замає парус, крикне птиця
Серед заграв...
Тоді сльозою осріблиться
Її рукав.

Є інший край, є інші трави,
Є інший цвіт.
Оддасть він їм свій кучерявий
Ясний привіт.

І інша дівчина докине
Йому розмай,
Коли прилянуть бригаанти
У новий край.

К И Т А Ї В

Він хмари рукавом розмаєв,
Піднявшись хвилями вершин,
Окучерявлений Китаїв,
Благоуханний зельний крин.

Крізь плісняву холодних келій,
Крізь ладан, віск і клобуки,
Як очі грішниці веселі,
Сміються роки і віки.

Хай згук заплаканої міді
Скликає згорблених ченців,
Хай спис Євстафія Плакіді
Перед хрестом закаменів,

Хай прикладаються прочани
До переляканих ікон,
Хай прорікає Первозваний
Царів, панів, корону й трон,—

Та з палицею пілігрима
У нові села й городи
Прямує тінь неутомима
Григорія Сковороди.

Лягла зима. Завіяло дороги.
Тремтять хати від холоду. Клуні
Ховають жито миршаве і вбоге.
Мороз—погрози пише на вікні.

О, бідний той, хто крізь завої сині
Іде самотно, мовчки, без мети:
Лише гуртом і пущі, і пустині
З піснями, з гуком можна перейти.

І в час, як білі пави ронять пір'я
На тишу сіл, на хорі городи.
Виходжу на засніжене подвір'я —
І раптом стану юний і радий.

Бо по дорозі, з бідними саквами,
Та з міццю думки, волі і руки
Несхиблено, непереможно, прямо
У дальню даль простують юнаки.

Колись шукали істин Пітагори,
І для жерців горів огонь наук, —
Тепер всесвітні перелоги оре
У вбогу світку вдягнений селяк.

Він дасть землі, Микула новочасний,
Незнану міць--і процвіте земля,
І стане лан—як стан злотопоясний,
І нові вруна випестить рілля.

Ідуть і йдуть... А на порозі мати
Залатаним махнула рукавом... —
І пада сніг лапатий, волохатий
Спокійно й величаво над селом.

Я натомився од екзотики,
Од хитро вигаданих слів, —
А на вербі срібляться котики
І став холодний посинів.

Нехай я щастя не найшов того, —
Його весна несе струнка,
І держить свічку воску жовтого
Її мережана рука.

Іще осніженою лапою
Зима на груди налягла, —
А свічка капає і капає
Над смутком білого села.

КРИЗЬ БУРЮ Й СНІГ.

ПРОЛОГ.

Сухого снігу сиві змії
Шиплять у синій самоті,
І скорбне дерево чорніє,
Як тінь людини на хресті.

Кому і що твоя скорбота
І сніг твоєї самоти?
Хіба твій біль дрібний—Голгота?
Хіба слова твої—хрести?

Хіба в кипучому просторі
Ти справді хтось і справді щось?
Хіба в твоїм мишинім горі
У пурпур щастя одяглось?

Хіба твоя даремна постать
Тобі самому не чужа?
Хіба не міст облудний мостить
Твоя заблукана душа?

Сліпець, що бачив на Патмосі
Звіриний лик твоїх богів,

Невже тебе веде ще й досі
Під дикий, під охриплий спів?

Куди ти йдеш крізь юну бурю,
Куди ти йдеш, куди ти йдеш?
Поглянь: у далині понурій
Розкрились пащеки пожеж.

1.

І він війшов у город. В два ряди
старці сиділи і обрубки ніг,
обрізки рук зчорнілі, сині й жовті,
мов крамарі безстидні, простягали.
— Купіть цю яму чорну замість носа!
— Ці милиці!

— Ці рани!

— Це шмаття,
де щось повзе й ворушиться!

— Цей голос,
що молиться за вас і за батьків
і ваших діток проклинає стиха!
— Купіть у мене: дешево віддам
свій сифіліс. Найшов його під тином,
короною Венери увінчав,
полив його кривлею — не своєю —
і трон йому зробив з дитячих сліз!
— Купіть, паничу, голод. Він у мене
зовсім домашній: зуби підпиляв

Йому я сам. Служить на задніх лапках
розпеченим залізом научив, —
але тепер і паличка звичайна
його смиряє, як магічний жезл.

— Купіть у мене холод. Він веселий
і спритний. Подивіться, як плига
і щирить зуби, — зовсім наче клоун
з горшком на лисій голові...

— Купіть
мене саму. Я ще зовсім маленька,
ще свіженька. Отой поважний пан
в пенсне, з портфелем чорним під рукою
посвідчить вам...

— Мене купіть, мене!
Ті підлітки — вони такі нахабні,
а я — аби лімони...

— Ах, мосє, мені хотілось-би... Усім відомо,
що тістечка найкращі у „Маркіза“...
Я так люблю поетів... Щось наївне,
щось горде й сильне... В опері — „Русалка“,
але це так набридло. „Сінабар“,
їй-богу, цікавіший...

— Лимонаду
хто хоче з панства? Також Маяковський,
Гомер, Дюма, картки для нежонатих
[їх сам собі на збиток продаю]
і тисяча романсів найновіших!

— Я друг народу!

— Навіть у Спінози,
сторінка сорок сьома, унизу
примітка третя...

— Хвальний наш колега,
мені здається...

— ...Я беру життя,
я п'ю його із чаші золотої...
— Антоне! Просто п'єш денатурат,
та ще й не з чаші, а...

— Страшенно впали
Радянські гроші...

— Ще в Едгара По
музика віршу...

— Жорж! Який нахаба!
Узавтра в п'ять... Ні, ні...

— Ах, ці жиди!

— Аліно Карпівно! Я хтів купить
для Люсі поні...

— Поні? ха-ха-ха,
які у вас бажання буржуазні!
— Невже-ж і ви...?

— Ах, цитьте! Той спортсмен
мені здається...

— Так, непевна постать.
Да зравствуєт! [Хе-хе-хе-хе...]

— Ура!

— Мистецтво є надстройка!

— Ні, пристройка!

— Товариші, будова!

— Надбудова!

— Я, знаєш, Ніно, зовсім розумію,
що значить вартість. Вчора у соборі
знов той брюнет...

— ...Подайте-ж ви мені,
голубчики сизенькі!

[На колінах

страшної, білоокої потвори
дитя сидить бліде і чорнооке,
підспівує не завше втон: „подайте“ —
і яблуком гуляється гнилим].

„Що-ж вам подам, брати мої і сестри,
а вас якою кісткою вдавлю,
що мрієте про поні та Спінозу
і з естетичних, певне, міркувань
не дивитесь на голих ніг обрубки?

„Кричав я небу,— небо супокійно
синіло, як і личить божій тверді,
і сонце, мов заведена машинка,
ходило, глузувало з Галилеїв
і гріло паразитів і квітки.

„Кричав землі я,—ах, вона прекрасна,
від неї йде болючий фіміам,
і так приємно ніздрі вам лоскоче,
і так поетам навіває рими,

і так, немов змієголовий спрут,
гарячу кров із жертви висисає!

„Кричав-би й людям, але сиві змії
мене в той мент за серце укусили,
убили кров і очі засліпили.

„А був у мене брат. Була сестра.
Я з ними в надвечірній сизий час
вслухався в казку, як збудив Мизинчик

„у темнім лісі. Гнався Людоїд,
дерева скалили криваві зуби,
сова стогнала на верху ялини,
твердої й нерухомої, як мрець.
Хлоп'я маленьке бігло... Тріпотало
безладне серце...

— Ах, скажіть, бабусю,
він утече?

— От-там, у тій хатині,
де огник світиться, там дроворуб
живе. Він добрий. Він його сховає.

— Він може навіть чарівник, бабусю?“

Мизинчику! Шукай-же дроворуба,
і виростеш—і, може, й сам зрубаєш
зловісні сосни, що до тебе скалять
Криваві зуби... Хлопчику малий!

2.

Обличчя добрі вітер пошмагав
І сонце благодушно обпало.
Стоять хатки. З-під пари блиснув став,
Корьва до теляти заревіла.

— Поглянь: зовсім аркадські пастушки,
Пейзаж Вато з кокетними квітками...

От тільки, чи погодяться квітки
З татарського походження лайками?

— І потім... Знавш... Цей селянський хліб,
Цей житній хліб обтяжує мій шунок.

Ми кращими деталями могли-б
Обставити свій перший поцілунок.

— Цей житній хліб? Чи тут-же жито є?
Чи це не смак полови з лободою?

— Ах, цікаво, скільки прокує
Зозуля втіхи, милий, із тобою?

— Звернімо, любя!

— Що за крики тут?

— Ну, просто люди злодія зловили!

Звичайно, річ жорстока самосуд,

Але — *passons*... Життя в царство сили.

3.

І сонце пече, і сонце пече.

Жінка стоїть на колінах.

В полотно, що вкрала вона,

її обгорнули

і б'ють по черзі.

А два вже лежать.

— Ще дригають, хлопці!

— Добий!

— Не втече!

— А той? От зараза!

Я, каже, не знав і не видав...

— Ну, й здельник!.. Юхиме,
ти чом-же не йдеш? Раз громада...
Дрючком!

— Годі, годі... Ще може розкаже...

— Хе, бачиш? Демид

як швидко добив: певно трошки і сам
заплутаний в діло, так от і боїться...

— Брати мої рідні,

сини мої рідні!

Ач, як заспівала! А ми їй заграймо!

Б'ють у діжки, у відра, об тини,

Веселий марш губами грають...

— Сини мої, сини!

Сини твої бенкет справляють.

4.

Блискучі гори антрациту

І голоси бібліотек.

І він нарешті скинув свиту

Мій рідний братік, мій ацтек.

Співають люди і колеса,
П'яніє сонце без вина.
І де дримали срібні плеса,
Там океану глибина.

Нехай над мертвими жалоба
У похоронний трубить ріг,
Нехай знеможена Ніоба
Дітей оплакує своїх,

Але на мідному майдані,
Де слід огню і тіні бур,
Сіє в віщому тумані
Симфонія мускулатур.

5

Закривавилась метелиця, забилаь,
Наче біла птиця в-осени.
О, нащо вони мені приснились,
І чому такі ясні вони?

Стали колом над побитим полем,
І мороз по полю перейшов.
Та чому-ж, сестрице, завше з болем,
Смертним болем з'єднано любов?

Білі пси лизали язиками
Чорні квіти їх кривавих ран,
Перейшла метелиця полями,
Затремтів туман.

6.

Закопано—а з-під землі чоло
 І пасмо кучерявого волосся
 Видніється [...Співуче сонце йшло
 І коники бреніли стоголосі...]
 Він спить, матусю. Розсідлай коня,
 Напій його студеною водою...
 Ти бачиш: чорну браму відчиня
 Твій син, твій син кривавою рукою.
 Ти пам'ятаєш: він такий простий,
 І на ногах його брудні обмотки...
 Ти плачеш? Ти хитаєшся? Постій,
 Уже твій день—уже твій день короткий!..
 А їх багато є, твоїх синів,
 Обвіяних снігами та вітрами.
 Не плач, старенька! Він-же не умів
 Продатися... Не плач, моя ти мамо!

7.

У мене „Колоски“...
 — А я „Вінок“
 Так дешево на ярмарку купила!
 — Коли-б мені діждатись чобіток,
 То певне й я-б до школи вже ходила.
 А я — Павлусь поважно докида —
 Я знаю „о“. У мене вже й штани є.
 У мене будуть вуси й борода,
 І я тоді посватаю Марію.

— Нащо тобі?

— А що-б мене вночі
Надвір водила. Та й нудьга самому!
...І їм цвіркун співає на печі,
І сняться їм книжки та калачі,
І шелестить по-дружньому солома.

Шевченко оживає на стіні
І сходить до поснулої малечі,
І шепче їй у добрій тишині
Свої гіркі, свої солодкі речі.

І хтось безмежно простий та ясний
Розповідає про коваля Басима,
І бджіл всесвітніх золотавий рій
Їм блискає цікавими очима.

І драти невидимі простяглись
Поміж світами, як сольські струни,
І з невідомих, голубих узлісь
Отари йдуть поважні й білорунні.

Благословен молочний дальній шлях,
Що рве серця і відкриває походи!
Тут, на землі, на радісних полях
Ростуть жита і юний вітер ходить.

Дощової ночі в Києві.
Жовтень 1923 р.

З М І С Т

	Стор.
Як мисливець обережний	5
Чумаки. Поема	9
Човен	26
Косовиця	30
Звірі	34
Година й негода	38
Мандрівники	41
Ловці	44
Дощ	45
Тріпоче сокір	47
В буденщині процвілії і прокислій	48
Запахла осінь	49
Збирають світлі, золоті меди	50
Знов той-же Сфінкс	51
Стоїть в очу і досі	52
На бур'яни, обліті жовцю	53
Дожурюйте сигари	54
Вона ішла по місту	55
Анхізів син, вклонившися богині	56
Ні, зорянице, злотом і рубіном	57
Есмеральда	58
Троє в одному човні	59
На мосту, над темною водою	60
Ти зацілована, запальована	61
Коли подиуть бригаантини	62
Китаїв	63
Лягла зима	64
Я натомився од екзотики	66
Кривь бурю й сніг. Поема	67

Видавництво „С Л О В О“ в Київі.

I. Красне письменство.

Слово.—Декламатор. Уложив М. Зеров	1 крб.	25 к.
Байрон.—Кайн.	1 крб.	— „
Гайм Г.—Новелі.	—	50 „
Зеров М.—Камена. Вірші.	—	75 „
Косинка Г.—На золотих богів. Оповідання. —	—	25 „
Осьмачка Т.—Круча. Вірші.	—	20 „
Рильський М.—Синя Далечінь. Вірші.	—	25 „
Рильський М.—Крізь бурю й сніг. Вірші.	—	75 „
Филипович П.—Земля й Вітер. Вірші.	—	20 „
Филипович П.—Простір. Вірші.	—	60 „
Джек Лондон—Застрайкував. Оповідання.	—	50 „
„ „ —Золотий яр. Оповідання (друк). —	—	—
„ „ —Любов до життя. Оповідання (друк).	—	—
Коврад Дж.—Аванпост прогресу. Оповідання (друк).	—	—
Словацький Ю.—Мазепа. Перек. М. Зерова (друк).	—	—
А. Франс.—Світання. Оповідання (друк).	—	—

II. Історія письменства, теорія та критика.

Ефремов С., акад.—Коцюбинський. Критично-біографічний нарис	—	крб. 50 к.
Ефремов С., акад.—Іван Левицький Нечуй. Критично-біографічний нарис.	1	— „

Зеров М. —Нове укр. письменство. Історичний нарис. Вип. I.	
I. Ветунні уваги.—II. Котляревський.—III. Травестія після Котляревського: Білецький Носенко, Гулак-Артемовський, Гребінка, Квітка, Олександрів, Копитко, Кухаренко. IV. Драматична література 2)–30 р.р. Байкарі.—Сентиментальна повість (Квітка)	1 крб. — к.
Калинович М. —Шляхи новітньої французької поезії.	1 крб. — к.
Якубський Б. —Соціологічний метод у письменстві.	— „ 50 „
Якубський Б. —Наука віршування.	— „ 50 „

III. Педагогіка.

З практики трудової школи. В I. Педагогічний збірник за редакц. В. Дурдуковського.	
Методичні статті і практичні уваги: В. Дурдуковського, В. Доги О. Гермайзе, Шульгиної-Іщук, М. Юркевич та Ю. Трезвинського	1 крб. — „
З практики трудової школи. В. II. Суспільствознавство в школі. За ред. В. Дурдуковського.	
Методичні статті і уваги та твори самих учнів (п'єси, оповідання, протоколи засідань шкільних гуртків, газети, жу налі, програми шкільних свят і инш.). Знімки плакатів, шкільних журналів	1 „ 35 „
Петрусь В. —Вступ до сучасної педагогіки Вип. I.	— „ 65 „

Склади видань:

КНИГОСПІАКА: Київ, ул. Короленка 46.
Харків, ул. 1 го Травня 14.

ХАРКІВСЬКИЙ
літературний музей
Вст. № 11788 інв. № 105-4883

BR-1029

Ціна 70 коп.

ХАРКІВСЬКИЙ
літературний музей
Вст. № 11788 іл. № 105-4883